

**Ομιλία του Ανδρέα Γαλιώνη, φιλολόγου,
κατά το Τρισάγιο στη Μνήμη των Εκτελεσθέντων Καλαβρυτινών
στην Πλατεία Ολοκαυτώματος Καλαβρύτων, στον Νέο Κόσμο
Αττικής, στις 5 Δεκεμβρίου 2021 από την Ένωση Καλαβρυτινών
Αθήνας.**

ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ 13 Δεκέμβρη 1943

«Έχασα τον άνδρα μου με το παιδί μου, τρία μου αδέρφια, δύο μου κουνιάδια, του
αδελφού μου παιδί κ του κουνιάδου μου παιδί. Εννιά νοματαίοι»

Συμπατριώτες μου Καλαβρυτινοί, Κυρίες κ Κύριοι

**Φαντάζομαι την αείμνηστη Βασιλική Ζησιμοπούλου-κορυφαία χορού αρχαίας
τραγωδίας-πάνω στο βωμό-θυμέλη όχι ενός Αρχαίου Θεάτρου, αλλά στον Τόπο
της Εκτέλεσης, στο λόφο του Καπή, να ψάλλει, μαζί με εκατοντάδες άλλες
Καλαβρυτινές, το Χορικό του ΘΡΗΝΟΥ.**

Εκείνη η Δευτέρα, 13 του Δεκέμβρη του 43 «ημέρα χειμωνιάτικη κ παγερή, όπου
απ' τα χαράματα φτερουγίζει η κρύα πνοή του θανάτου κ της συμφοράς» στη
μνήμη των επιζώντων αλλά κ στις μεταπολεμικές γενιές καταγράφεται ως ο
Ενεστώς του διαρκούς Παρόντος. Η Μνήμη είναι ο τρόπος που αναπαριστάνουμε
αυτά τα γεγονότα κ τα μετασχηματίζουμε σε μια συλλογική ανάμνηση, την οποία
μεταβιβάζουμε στις επόμενες γενιές. Η συλλογική μνήμη διατηρεί την εμπειρία ως
βίωμα. Αυτή η συλλογική μνήμη ενός γεγονότος, όπως το Ολοκαύτωμα των
Καλαβρύτων, επηρεάζει καθοριστικά τους τρόπους τους οποίους χρησιμοποιούμε
για την εξιστόρηση αυτού του Δράματος

**Η Μούσα της Ποίησης δεν άφησε ένα τέτοιο γεγονός να μην το κάνει ποίημα:
Καλάβρυτα του Βασίλη Ρώτα(αποσπάσματα)**

Μπήκανε βράδι στο χωριό ένας λόχος, δίχως
άλλο σημάδι απαίσιον, απ' απαίσια μούτρα.
Μ' ύπουλη πονηριάν εμαύλισαν τον κόσμο,
να ξεθαρρέψει...
μεσ' στον βαθύν τον ύπνο, πριν χαράξει ημέρα,
με καμπανόκρουσμα άξαφνο τους ξεσηκώνουν
και πρόσταγμα να βγουν ευθύς από τα σπίτια
στους δρόμους,..από παλιόγερον ως βρέφος, κι οι λεχώνες,
κατάκοιτοι, κουτσοί, στραβοί, να συναχτούνε
στο μεσοχώρι. Το 'παν κι έγινε, ...βάζοντας φωτιά στα σπίτια κι έφεξεν ευτύς ο
τόπος....
Οι κακούργοι
ξεχώρισαν τους άντρες, από τους πιο γέρους

τους σκεβρωμένους ως τ' αγνούδωτα αγοράκια,
και τους τραβάν κοπάδι σ' ένα πλάτωμα έξω,
οπού είχαν απ' τη νύχτα στήσει πολυβόλα.
Τα γυναικόπαιδα άρχισαν τον μάταιο θρήνο
κι οι δήμιοι στο σκολειό τα στρίμωξαν και κλείσαν
παράθυρα και πόρτες με φρουρούς απ' έξω.....
τα πολυβόλα, μέσα στου όρθρου τη χλωμάδα,
γαζώσαν οι αιμοβόρες ραφτομηχανές
μ' αιματογάζι το άθλιο φάδι της ζωής.
Το ένα επάνω στο άλλο επέσαν τα κορμιά
κι οι δήμιοι, πλατσουρώντας στο αίμα, αποτελειώναν
με πιστολιές στα κάφκαλα, όσα ακόμα σπάραζαν
στο χόμα νεκροζώντανια κι αγκαλιασμένα.....
(Βασίλη Ρώτα – Βούλας Δαμιανάκου «Μνημόσυνο», Αθήνα 1961

Και τη σκυτάλη της εξιστόρησης παίρνει η ομολογία-κραυγή της Ευσταθίας Τζούδα:
Σκηνικό του Δράματος, το Δημοτικό σχολείο Καλαβρύτων:

«Κλαίγαμε, τρέμαμε απ' την αγωνία, φωνάζαμε, πού είναι οι άνδρες. Κόντευε μεσημέρι. «Φωτιά ,μας καίνε» φωνάζει η Αγλαΐα η Κόντη κ πέφτει από το παράθυρο
Οι πόρτες κλειδωμένες, κάποτε ανοίγει μία πόρτα. Χιμάμε, σπρώχνουμε απελπισμένα...Καταφέρνουμε με πολλή προσπάθεια να βρεθούμε στο δρόμο....Τα Καλάβρυτα ζωσμένα στις φλόγες....Τραβάμε στα χωράφια κάτω από το Σταθμό...έξαφνα μια φωνή τρυπάει τις καρδιές μας τους άντρες του σκοτώσανε στου Καπή τη λάκκα. Προχωράμε για τον τόπο του μαρτυρίου ,ασύλληπτη τραγωδία. Μέσα από παραμορφωμένα κορμιά ψάχνουμε να βρούμε τον πατέρα μας τ `αδέλφια μας. Θρηνούμε, μοιρολογάμε, θάβουμε μέρες....».

Η Ελληνική Ιστορία επαναλαμβάνεται στην Τραγικότητά της: Οι Καλαβρυτινές μάνες με τα παιδιά τους γίνονται οι νέοι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι της Σολωμικής Ποίησης κ η σφαγή των Καλαβρύτων μεταφέρεται πάνω στον καμβά της σφαγής της Χίου του Ντελακρουά ως διαχρονική κραυγή ενάντια στη βαρβαρότητα των υπανθρώπων. Το «Ελληνόπουλο» του Β. Ουγκώ και «των Ψαρρών η ολόμαυρη ράχη» βρίσκει αιμάτινες αναλογίες στο Λόφο του Καπή κ στο Καλαβρυτινόπουλο που κάνει τον πόνο του κραυγή κ το αίμα των αδικοσκοτωμένων πατέρα κ αδελφών ορμή-δύναμη για Ζωή.

Θυμάμαι, μαθητής της Α` Δημοτικού, να μαθαίνω γραφή κ ανάγνωση ακριβώς στην αίθουσα που σήμερα τα πρόσωπα των θυμάτων δηλώνουν τη διαρκή τους παρουσία, σ' ένα χώρο Μνημείο! Το Δημοτικό σχολείο Καλαβρύτων, το Μουσείο του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος. Κάθε πέτρα του, κάθε γωνιά, είναι ποτισμένη με τις κραυγές αγωνίας, το θρήνο της μάνας, της κόρης, τα κλάματα των μικρών αγοριών-άτυχα κ τυχερά συνάμα! Γλύτωσαν το μακέλεμα στο χωράφι του Καπή. Το ίδιο το κτήριο είναι φορέας ζωντανής Μνήμης. Το Δημοτικό μας σχολείο δεν περιμένει επισκέπτες εκθεμάτων αλλά προσκυνητές ψυχών.

Θυμάμαι, επίσης, παιδί του Δημοτικού κ αργότερα γυμνασιόπαιδο, ν' ανηφορίζουμε με πένθιμο βηματισμό στον Τόπο Θυσίας, στην Εκτέλεση, κάθε 13 Δεκέμβρη, αντικρύζοντας με κατάνυξη, πόνο ψυχής, κ βαθιά ενσυναίσθηση τις Καλαβρυτινές Γυναίκες, στα ολόμαυρα ντυμένες, να πηγαίνουν να συναντήσουν νοερά τους

αγαπημένους τους. Με τι δύναμη ψυχής, Θεέ μου,-αναλογιζόμουν—σηκώνουν στους ώμους τους, χρόνια κα χρόνια έναν τέτοιο άφατο πόνο!

Και αναρωτιέμαι, είναι δυνατόν, με λόγια-ακόμα κ του πιο ικανού ρήτορα- να αποτυπωθεί το ανέκφραστον Πάθος; Άλλωστε ο Περικλής στον «Επιτάφιο» δηλώνει ότι τις μεγάλες στιγμές της Ιστορίας μόνο με έργα οφείλουμε να τις τιμούμε(έργω δηλοῦσθαι τάς τιμάς). Τότε μόνον οι απόγονοι τιμητές κοινωνούν κ επικοινωνούν με τις μεγάλες στιγμές, στην αντίθετη περίπτωση το γεγονός εκπίπτει σε μάταιους κ νυσταλέους βερμπαλισμούς.

Το χρέος μας, συνεπώς, όλων μας-Καλαβρυτινών, αλλά και των Ελλήνων απανταχού της Γης κ όλης της Ανθρωπότητας είναι να αναδείξουμε το πυκνό φάσμα των ιδεών που αναδύονται μέσα από τις στάχτες μαρτυρικών πόλεων, όπως τα Καλάβρυτα, το Δίστομο, το Οραντούρ ,το Λίντιτσε, κ δεκάδων άλλων στην Ελλάδα κ την Ευρώπη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και να ανασύρουμε τα παιδευτικά τους μηνύματα. Μόνο έτσι τιμούμε «έργω» το βαρύ φορτίο του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος. Με αυτόν τον τρόπο τούτος ο λαός «ο μικρός ο μέγας» ,κατά τον ποιητή, παραμερίζει τα προσωπικά του όνειρα, ανασυντάσσει τη συλλογική του μνήμη κ υψώνει την οργή του εις επήκοον της Ευρώπης κ όλης της Ανθρωπότητας. Σήμερα, ατενίζοντας έστω κ από μακριά τον Τόπο Θυσίας των Καλαβρυτινών, ήρθε η ώρα να υφάνουμε τις αξίες της αλληλοκατανόησης κ της θυσίας.

Το Ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων, ως ιστορικό γεγονός, δεν καταχωνιάζεται στις Δέλτους της Ιστορίας. Τα εγκλήματα του Ναζισμού κ τα δεινά που επιφέρει ο Ναζισμός, όταν αποκτούν δύναμη κ εξουσία, αποτελούν μέρος της συλλογικής μας μνήμης. Έχουμε χρέος, εμείς οι επίγονοι των Καλαβρυτινών, να τονίσουμε ότι τέτοια ιστορικά γεγονότα επηρεάζουν τη ζωή ανθρώπων που ζουν ακόμα, ανθρώπων που πένθησαν κ πενθούν ακόμα. Η τραγωδία των Καλαβρύτων θα αντανakλά πάντα το στυγνό πρόσωπο του πολέμου, ειδικά του αδιάλειπτου μίσους που αναπτύσσεται από το φασισμό προς τον άνθρωπο κ τη ζωή.

Το Μνημόσυνο αυτό έχει χρέος, λοιπόν, να αναδείξει τη μνήμη των εγκλημάτων αυτών κ αποτελεί έμπρακτη απάντηση σε όψιμους νοσταλγούς φασιστικών κ ναζιστικών θεωριών. Τότε μόνο επέρχεται η Κάθαρση, ως η υψίστη στιγμή κορύφωσης του Δράματος κ συνακόλουθα της Λύτρωσης. Τότε μόνο, κλίνοντας ευλαβικά το γόνυ στους τάφους των ηρώων του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, θα μιλούμε για Δικαίωση.

Αιωνία τους η Μνήμη.